

Høringsnotat

Kjønnsnøytrale premier og ytelser i livsforsikring

1. Innledning

Finansdepartementet har i brev av 15. juni 2012 bedt Finanstilsynet om å utarbeide utkast til nødvendige endringer i lov av 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsvirksomhetsloven), som skal sikre kjønnsnøytrale premier og ytelser i livsforsikringskontrakter som gjelder private og frivillige forsikringer utenfor ansettelsesforhold.

Endringene i forsikringsvirksomhetsloven er aktualisert som følge av en avgjørelse fra EU-domstolen i mars 2011. Der konkluderes det med at en unntaksbestemmelse i EØS-relevant direktiv 2004/113/EF om likestilling mellom kvinner og menn ved tilgang til varer og tjenester, må anses ugyldig. Unntaksbestemmelsen tillater på visse vilkår bruk av kjønn som faktor ved beregning av premier og ytelser i forsikringskontrakter.

Finansdepartementet har bedt om at Finanstilsynet også utarbeider utkast til nærmere bestemmelser om hvilke kontrakter reglene om kjønnsnøytrale premier og ytelser skal gjelde for. Departementet antar at slike regler mest hensiktsmessig fastsettes i forskrift. Det bes videre om en vurdering av de økonomiske og administrative konsekvensene av regelverket som foreslås. Departementet har bedt om at endringene i forsikringsvirksomhetsloven med forskrifter utarbeides i tråd med EU-domstolens avgjørelse og EU-kommisjonens retningslinjer for tolkning av dommen.

Finanstilsynet har i punkt 2 nedenfor redegjort for gjeldende rett og hvordan kjønn pr. i dag benyttes som faktor ved fastsettelse av premier innenfor livs- og pensjonsforsikring. I punkt 3 er det redegjort for gjeldende EØS-rett og det er herunder gitt en redegjørelse for direktivet, EU-domstolens avgjørelse og EU-kommisjonens retningslinjer for tolkning av dommen. I punkt 4 redegjøres det for Finanstilsynets vurderinger og forslag til nytt annet punktum i forsikringsvirksomhetsloven § 9-3a. I punkt 5 gis en vurdering av de administrative og økonomiske konsekvenser som følge av lovendringene. Finanstilsynet forslag til lovendring følger som vedlegg til notatet.

Det har siden 2006 ikke vært adgang til i norsk rett til å benytte kjønn som faktor ved beregning av premier og ytelser i skade- og sykeforsikringsavtaler. Lovendringene som foreslås i dette notatet har derfor bare betydning for livsforsikringsavtaler.

2. Gjeldende rett

2.1 Forsikringsvirksomhetslovens krav til premiefastsettelse

Det er en grunnleggende forutsetning i livsforsikring at premien står i forhold til den risikoen de forsikrede representerer for forsikringsselskapet.

Ved salg av ulike livsforsikringsprodukter er det nødvendig for forsikringsselskapet å beregne hvilken risiko det påtar seg ved å selge det aktuelle produktet til en bestemt person eller gruppe. Risikoen vil her være statistisk sannsynlighet for at forsikringsselskapet vil måtte utbetale de ytelser/erstatninger som den aktuelle forsikringsavtalen dekker. Det er ikke praktisk mulig helt eksakt å beregne denne risikoen for den enkelte person, og forsikringsselskapene må derfor ta hensyn til visse statistiske kjennetegn.

Selskapet vil ut fra egne og offentlige statistikker utlede hvilke faktorer som påvirker risikoen for at forsikringstilfeller som utløser utbetaling oppstår, og hvor stor vekt det skal legges på de enkelte risikofaktorer ved premieberegningen. Premiene selskapet mottar for et bestemt produkt, skal på et gitt senere tidspunkt kunne dekke de forpliktelsene selskapet har påtatt seg dersom forsikringstilfellet inntreffer. Det at premien for en forsikring kan være ulik for menn og kvinner, gjenspeiler nettopp ulik risiko for å måtte utbetale forsikringen.

Korrekte og forsvarlige forsikringspremier er viktige for å sikre god soliditet i forsikrings-selskapene, og kravene til samsvar mellom risiko og premie er nedfelt i forsikringsvirksomhets-loven. Forsikringsvirksomhetsloven § 9-3 (om pristariffer) femte ledd lyder:

Ved utformingen av pristariffene skal selskapet sørge for at:

- a) selskapets premier vil stå i rimelig forhold til den risiko som overtas og de tjenester som ytes,*
- b) selskapets premier vil være tilstrekkelige til å gi sikkerhet for at forpliktelsene etter inngåtte kontrakter blir oppfylt, og vil være betryggende ut fra selskapets økonomi, og*
- c) det ikke vil skje urimelig forskjellsbehandling mellom produkter, produktkombinasjoner eller kundegrupper.*

Statistisk materiale viser at dødsrisikoen er vesentlig forskjellig for kvinner og menn, jf. punkt 2.2 nedenfor. Kjønn benyttes derfor som faktor ved premieberegningen. Vilåårene for å benytte kjønn i risikoberegningene fremgår av forsikringsvirksomhetsloven § 9-3a. Bestemmelsen lyder:

Selskapet kan anvende kjønn som faktor ved beregning av pris for dekning av risiko knyttet til person og ved beregning av premier og ytelser dersom kjønn er en bestemmende faktor ved beregningen av risiko, og dette er basert på relevante og nøyaktige aktuarmessige og statistiske data.

Livsforsikringsselskapene skal benytte samme tekniske beregningsgrunnlag som ligger til grunn for pristariffen, også ved beregning av avsetninger til premiereserve for kontraktsfastsatte forpliktelser, jf. forsikringsvirksomhetsloven § 9-16 første ledd. Endringer i de underliggende forutsetningene for pristariffen vil derfor også påvirke avsetningene.

2.2 Kjønn som risikofaktor ved premieberegning i livsforsikring

I livsforsikring er det risiko for død og uførhet som forsikres. Gruppelivsforsikringer er et eksempel på en dødsrisikoforsikring der forsikringsutbetalingen utløses der den forsikrede dør før en viss oppnådd alder, for eksempel 67 år. Individuelle pensjonsforsikringer er ofte basert på at utbetalingen utløses av at den forsikrede når en viss alder, for eksempel 67 år.

Dødeligheten i befolkningen er forskjellig avhengig av kjønn og alder. Kvinner har i gjennomsnitt høyere levealder enn menn. Tall fra Statistisk sentralbyrå viser at i 2010 kunne nyfødte jenter forvente å leve i vel 83 år og nyfødte gutter i 79 år. For tjue år siden var de tilsvarende tallene 79 og 73 år. Videre viser statistikk at kvinner har en høyere sannsynlighet for å bli uføre enn menn.

Forsikringsmessig betyr dette at det er færre menn som lever frem til pensjonsalder, og menn får også utbetalt pensjon over færre år. Samtidig er det vesentlig flere kvinner enn menn som er mottakere av uførepensjonsutbetalinger. Sammensetningen av forsikringstakerne har dermed stor betydning for det enkelte livsforsikringsselskaps risiko. Det er ikke tvilsomt at kjønn er en bestemmende faktor ved vurdering av risiko og fastsetting av premie.

Livsforsikringsselskapene hensyntar disse forskjeller i risiko ved premiefastsettelsene ved at menn betaler en høyere premie enn kvinner for dødsrisikoforsikringer fordi det er flest utbetalinger knyttet til menn for disse forsikringene. Kvinner betaler høyere premier for individuelle pensjonsforsikringer fordi flere kvinner enn menn statistisk sett lever frem til 67 år og dermed får utbetalt pensjonsforsikringen, i tillegg til at pensjonen utbetales over flere år. For uføreforsikringer betaler også kvinner høyere premie enn menn fordi det statistisk sett er flere kvinner enn menn som blir uføre.

Forsikringsvirksomhetsloven § 9-3a omfatter også ytelser. Innenfor livsforsikring kan ytelsene være engangsutbetalinger, såkalte kapitalforsikringer, eller løpende rente- og pensjonsutbetalinger. I og med at kunden ved tegning av en livsforsikring kjøper seg en ytelse som eventuelt skal komme til utbetaling i fremtiden, er vurderingstemaet etter gjeldende rett først og fremst hvor mye henholdsvis menn og kvinner må betale i premie på tegningstidspunktet for å få den samme forsikringsytelsen. I det etterfølgende vil det derfor bli fokusert på kjønnsnøytrale premier, ikke ytelser.

3. EØS-rett

3.1 Direktiv 2004/113/EF om likestilling mellom kvinner og menn ved tilgang til varer og tjenester

Direktiv 2004/113/EF om likestilling mellom kvinner og menn ved tilgang til varer og tjenester (heretter omtalt som direktivet) er et likestillingsdirektiv som gjelder utenfor arbeidslivets område. Direktivet fastsetter forbud mot forskjellsbehandling på grunnlag av kjønn ved tilbud av varer og tjenester. Direktivet gjelder også for forsikringstjenester, men bare for private og frivillige forsikringer utenfor arbeidsforhold. Tjenestepensjonsordninger i offentlig og privat sektor omfattes dermed ikke av direktivet.

Etter direktivets artikkel 5 nr. 1 om forsikringstekniske faktorer skal medlemsstatene sørge for at bruken av kjønn som faktor ved beregningen av premier og ytelser i forbindelse med forsikring og lignende finansielle tjenester, ikke fører til forskjeller i enkeltpersoners premier og ytelser. Bestemmelsen gjelder avtaler inngått etter 21. desember 2007. Artikkel 5 nr. 1 lyder¹:

Medlemsstatane skal syte for at i alle nye avtaler som vert gjorde etter 21. desember 2007, skal bruken av kjønn som ein faktor i utrekninga av premiar og ytingar i samband med forsikring og tilhøyrande finansielle tenester, ikkje føre til ulikskapar i premiane og ytingane til einskildpersonar.

¹ Direktivteksten er inntatt i sin helhet som vedlegg til Utenriksdepartementets Prop. 72 S (2009-2010) om Samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 147/2009 av 4. desember 2009 om innlemmelse i EØS-avtalen av rådsdirektiv 2004/113/EF om likebehandling av kvinner og menn ved tilgang til varer og tjenester

Artikkel 5 nr. 2 åpnet imidlertid for unntak fra hovedregelen i nr. 1. Medlemsstatene kunne innen 21. desember 2007 avgjøre om de ville tillate forholdsmessige forskjeller i premier og ytelser til enkeltpersoner i tilfeller der kjønn, basert på relevante og nøyaktige aktuarmessige og statistiske data, var en bestemmende faktor ved vurdering av risikoen. Det var en forutsetning for å benytte unntaket at hovedregelen om kjønnsnøytralitet ikke allerede var lagt til grunn i nasjonal lovgivning. Ved innlemmingen av direktivet i EØS-avtalen ble fristen for å benytte seg av unntakshjemmelen satt til 30. juni 2010.

Ved gjennomføringen av direktivet ble norsk rett antatt å være i samsvar med kravene i unntaksbestemmelsen i direktivets artikkel 5 nr. 2. Det ble vist til forsikringsvirksomhetsloven § 9-3 femte ledd der det fremgår at livsforsikringsselskapene skal sørge for at selskapets premier vil stå i rimelig forhold til den risiko som overtas. Dersom det foreligger aktuarmessige og statistiske data som viser at risikoen er vesentlig forskjellig for kvinner og menn, vil det være et krav etter forsikringsvirksomhetsloven at dette hensyntas ved beregning av premien. Adgangen til å benytte kjønn som beregningsfaktor i livsforsikring ble likevel presisert ved at ny forsikringsvirksomhetslov § 9-3a ble tilføyd ved lov av 4. juni 2010 nr. 20.

3.2 Test-Achatsdommen

I EU-domstolens avgjørelse 1. mars 2011 (C-236/09) i den såkalte Test-Achatsdommen konkluderte domstolen med at unntaksbestemmelsen i direktivets artikkel 5 nr. 2 skulle anses ugyldig etter utløpet av en "passende overgangsperiode" som varte frem til 21. desember 2012. Domstolen fant at et tidsubegrenset unntak fra hovedregelen i artikkel 5 nr. 1 var i strid med målsetningen om likebehandling av menn og kvinner i forbindelse med beregning av forsikringspremier og ytelser. Unntaket var således uforenlig med artikkel 21 og 23 om ikke-diskriminering og likebehandling mellom kjønnene i EUs charter om grunnleggende rettigheter. Overgangsperioden ble gitt for å unngå en for rask omlegging av markedet. Hovedregelen om kjønnsnøytrale premier ble forutsatt anvendt på alle nye kontrakter inngått etter denne dato.

3.3 EU-Kommisjonens retningslinjer

EU-kommisjonen har utarbeidet retningslinjer² for hvordan medlemslandene skal forholde seg til Test-Achatsdommen for å sikre likeartet gjennomføring i alle land, jf. at alle medlemsstatene på domstidspunktet tillot bruk av kjønn som risikovurderingsfaktor særlig innenfor livsforsikring. Retningslinjene gir blant annet anvisning på hva som skal anses som "nye kontrakter" i henhold til direktivets artikkel 5 nr. 1, og på hvilken måte kjønn fortsatt kan inngå i beregning av forsikringsrisikoen.

3.3.1 Nye avtaler

Kommisjonen legger til grunn at det vil foreligge en ny kontrakt i alle tilfelle der det forutsettes samtykke fra samtlige avtaleparter, eller der en av partene først avgir slikt samtykke etter 21. desember 2012. Forlengelser av løpende kontrakter som forutsetter aktiv medvirkning fra forsikrede, bør også anses som nye.

² Guidelines on the application of Council Directive 2004/113/EC to insurance, in the light of the judgement of the Court of Justice of the European Union in Case C236/09 (Test-Achats), (2012/C 11/01), publisert i EU-Tidende nr. C 011 13.01.2012

Følgende situasjoner vil slik Finanstilsynet forstår det derimot ikke bli betraktet som et nytt kontraktsforhold:

- automatisk forlengelse av eksisterende kontrakt, hvis den ikke sies opp innenfor angitt frist i henhold til kontrakten.
- tilpasninger av enkelte deler av en eksisterende kontrakt, for eksempel premieendringer på grunnlag av på forhånd definerte parametere som ikke krever forsikringstakerens samtykke.
- hvis forsikringstaker tegner tilleggsdekninger under eksisterende kontrakt eller forlenger eksisterende kontrakt ved en ensidig beslutning.
- overføring av forsikringsportefølje fra ett forsikringsselskap til et annet, som ikke endrer status for de kontrakter som inngår i porteføljen.

3.3.2 Anvendelse av kjønn i beregningen av forsikringsrisikoen

Når det gjelder på hvilken måte kjønn fortsatt kan inngå i forsikringsselskapenes vurdering av risiko, gjengis følgende avsnitt fra den danske oversettelsen av EU-kommisjonens retningslinjer, jf. avsnitt 2.2, paragraf 14 og 15 som lyder:

14. I artikel 5, stk. 1, forbydes resultater, hvor der opstår forskelle i enkeltpersoners præmier og ydelser som følge af brugen af køn som en faktor ved beregning af præmier og ydelser. Der indføres ikke noget forbud mod brugen af køn som risikovurderingsfaktor i almindelighed. Det er tilladt at bruge denne faktor til beregning af præmier og ydelser på aggregeret niveau, så længe det ikke fører til forskelsbehandling på individuelt niveau. Efter Test-Achats-dommen er det således fortsat muligt at indsamle, oplagre og bruge kønsstatus eller kønsrelateret information inden for disse grænser, dvs.:

- **reservation og intern prissætning:** *Forsikringsselskaberne kan fortsat indsamle og bruge kønsstatus til intern risikovurdering, navnlig til at beregne tekniske bestemmelser i henhold til reglerne for forsikringsselskabers solvens og til at overvåge deres porteføljemix set ud fra et aggregeret prissætningsniveau*
- **prissætning af genforsikring:** *Genforsikringskontrakter er kontrakter mellem et forsikringsselskab og et genforsikringsselskab. Det er fortsat muligt at bruge køn ved prissætningen af disse produkter, så længe det ikke fører til kønsdifferentiering på individuelt niveau*
- **markedsføring og reklame:** *I henhold til artikel 3, stk. 3, finder direktivet ikke anvendelse på indholdet af medier og reklamer, og artikel 5, stk. 1, vedrører kun beregning af enkeltpersoners præmier og ydelser. Dermed er det fortsat muligt for forsikringsselskaberne at bruge markedsføring og reklame til at påvirke deres porteføljemix, for eksempel ved at målrette reklamer mod henholdsvis mænd eller kvinder. Men forsikringsselskaberne må imidlertid ikke nægte adgang til et specifikt produkt på grund af en persons køn, medmindre betingelserne i artikel 4, stk. 5, er opfyldt.*
- **risikovurdering ved livs- og sundhedsforsikringer:** *Unisex-reglen betyder, at præmier og ydelser for den samme forsikringspolice ikke må være forskellige for to*

enkeltpersoner, blot fordi de ikke er af samme køn. Der findes imidlertid andre risikofaktorer som for eksempel sundhetstilstand eller familiens sygdomshistorie, der giver mulighed for differensiering og for den vurdering, som forsikringsselskaberne skal foretage for at tage hensyn til kønsstatus som følge af visse fysiologiske forskelle mellem mænd og kvinder.

15. Kommissionen mener ligeledes, at det i henhold til artikel 4, stk. 5, i direktivet fortsat er muligt for forsikringsselskaber at tilbyde kønsspesifikke forsikringsprodukter (eller muligheder inden for kontrakter) for at dække situationer, der udelukkende eller primært vedrører mænd eller kvinder. Denne mulighed er imidlertid udelukket for svangerskab og barsel som følge af den særlige solidaritetsmekanisme, der indføres i artikel 5, stk. 3.

I fotnoter til retningslinjene er det blant annet gitt eksempler. EU-kommisjonen legger til grunn at kjønns sammensetningen fortsatt kan hensyntas i de underliggende risikoberegningene, dvs. på aggregert nivå, så lenge det ikke fører til forskjeller i forsikringstakers premie og ytelser. Det skal derfor fortsatt være mulig å samle inn, lagre og anvende opplysninger om kjønn for eksempel til bruk i de interne risikovurderingene, både for avsetningsformål og til intern prissetting samt ved prissetting av gjenforsikring. Kommisjonen viser også til at det innenfor visse forsikringer som helse- og livsforsikringer kan være andre risikofaktorer, f.eks. helsetilstand og familiehistorikk, som kan tilsi differensiering. I vurderingen av disse risikofaktorene må forsikringsgiver ta hensyn til kjønn som følge av at det er fysiologiske forskjeller mellom menn og kvinner.

Finanstilsynet bemerker at helseforsikringer er vurdert som livsforsikringer i enkelte land. I de fleste land, herunder Norge, er helseforsikringer derimot ansett som personforsikring innenfor skadeforsikring. De foreslåtte lovendringene anses ikke å få noen konsekvenser for hvordan premieberegning pr. i dag foretas innenfor skadeforsikringer, herunder for helseforsikringer.

Kommisjonen anser også at det i samsvar med vilkårene i direktivets artikkel 4 nr. 5 (som ikke utelukker at tjenestelevering utelukkende kan skje til ett kjønn dersom dette kan grunngis med et legitimt mål, og midlene for å nå dette målet er hensiktsmessige og nødvendige), fortsatt skal være mulig å tilby kjønns spesifikke forsikringsprodukter som dekker tilstander som utelukkende rammer det ene kjønn. Som eksempel nevnes prostatakreft og bryst- eller livmorhalskreft.

Videre behandler retningslinjene forholdet til indirekte diskriminering ved bruk av andre risikofaktorer enn kjønn, jf. retningslinjenes punkt 2.3.1. I henhold til direktivets artikkel 2, litra b) anses det som indirekte forskjellsbehandling når en tilsynelatende nøytral risikofaktor stiller personer av et bestemt kjønn særlig ufordelaktig. I motsetning til direkte forskjellsbehandling kan indirekte forskjellsbehandling være begrunnet, hvis målet er legitimt og midlene til å oppnå dette målet er hensiktsmessige og nødvendige. Et eksempel som nevnes i kommisjonens retningslinjer i denne sammenheng er prisdifferensiering basert på motorstørrelse innenfor bilforsikring som fortsatt bør være mulig, selv om menn statistisk sett kjører biler med kraftigere motorer. Dette vil ikke være tilfelle ved differensiering basert på personens størrelse eller vekt i forbindelse med bilforsikringer. Finanstilsynet bemerker at eksempelet refererer seg til skadeforsikring, men antar at det sentrale er at bruk av risikofaktorer som er kjønnsrelaterte fortsatt er mulig såfremt disse utgjør faktiske risikofaktorer og vilkårene for indirekte diskriminering for øvrig er oppfylt.

4. Finanstilsynets vurdering

4.1 Generelt

Finanstilsynet legger til grunn at gjeldende bestemmelse om bruk av kjønn ved risiko- og prisberegningen skal videreføres for avtaler som ikke omfattes av direktivet, dvs. forsikringer som er knyttet til arbeidsforholdet. I tråd med EU-kommisjonens retningslinjer, bør kjønn også fortsatt kunne benyttes som faktor ved blant annet risikoberegninger på aggregert nivå for avtaler som er omfattet av direktivet. Dette innebærer at kjønn som faktor fortsatt kan anvendes i det forsikringstekniske grunnlag, men pristariffen må være kjønnsnøytral. Det vises til avsnitt 5.2 nedenfor.

Finanstilsynet foreslår at forsikringsvirksomhetsloven endres slik at det blir klart at det ved avtaler om private og frivillige forsikringer utenfor arbeidsforhold, ikke kan anvendes kjønn i beregningen som fører til forskjeller i forsikringstakernes premier og ytelser. Dette betyr at premier og ytelser knyttet til samme type forsikringsavtale ikke kan være forskjellig mellom to individer bare på grunn av ulikt kjønn. Menn og kvinner som tegner samme type forsikring må få tilbud om å tegne til samme premie.

Finanstilsynet bemerker at kriteriene for indirekte diskriminering i direktivet synes å være i samsvar med lov om likestilling mellom kjønnene (likestillingsloven) av 9. juni 1978 nr. 45 § 3 fjerde ledd hvor det heter *"I særlige tilfeller er indirekte forskjellsbehandling likevel tillatt dersom handlingen har et saklig formål uavhengig av kjønn, og det middel som er valgt er egnet, nødvendig og ikke uforholdsmessig inngripende i forhold til formålet"*. Finanstilsynet har ikke funnet det nødvendig å regulere dette nærmere i forslaget til endring av forsikringsvirksomhetsloven § 9-3a, men forutsetter at slik forskjellsbehandling i tilfelle må oppfylle kriteriene i likestillingsloven.

4.2 Frivillige og private forsikringsavtaler utenfor arbeidsforhold

Direktivet gjelder bare for avtaler som er frivillige, private og uavhengig av arbeidsforhold. Dette betyr at kollektive tjenestepensjonsordninger i offentlig og privat sektor ikke omfattes.

Det kan reises spørsmål om hvor grensen går mellom det som skal anses som arbeidsrelaterte avtaler og det som er private og frivillige avtaler. Et avgjørende moment vil være om arbeidsgiver er avtalepart, hvilke frihetsgrader arbeidstaker har med hensyn til å inngå eller slutte seg til den aktuelle forsikringen arbeidsgiver tilbyr samt hvem som betaler premien.

Det må legges til grunn at alle individuelle livsforsikringsavtaler og gruppelivsforsikringer som hovedregel vil omfattes av forbudet mot kjønnsdiskriminering. Dette er typisk risikoforsikringer knyttet til død og uførhet, risikoforsikringer som også omfatter sparing (uavhengig av om det er garantert avkastning eller investeringsvalg) og livrenter. Foreningsgruppelivsforsikringer som tilbys av en arbeidstakerorganisasjon som en del av medlemstilbudet, men som ikke er knyttet opp mot forsikringstakers arbeidsavtale eller arbeidsgiver for øvrig, bør også anses som private og frivillige forsikringer.

Finanstilsynet har vurdert om kravet om kjønnsnøytralitet får anvendelse på fripoliser utgått fra kollektive pensjonsforsikringer. Fripoliser utstedt av foretakspensjonsordninger er regulert i lov av 24. mars 2000 nr. 16 om foretakspensjon. Fripolisen er et eget rettsforhold mellom arbeidstakeren og pensjonsinnretningen, et topartsforhold. Fripoliser er fullt betalte forsikringer. Dette innebærer at det ikke lenger er premier knyttet til avtalen som kan kjønnsnøytraliseres, og lovendringen er derfor etter Finanstilsynets vurdering ikke relevant for fripoliser. Tilsvarende må gjelde for fripoliser med investeringsvalg, selv om selskapet kan kreve vederlag for administrative tjenester for disse. Det vises i denne forbindelse til Finansdepartementets lovforslag i Prop. 11 L (2012-2013) til endringer i foretakspensjonsloven som åpner for adgang til frivillig å konvertere (alderspensjonsdelen i) fripoliser med tradisjonell årlig rentegaranti, til fripoliser med investeringsvalg. Uansett må fripoliser behandles som forsikringsavtale innenfor arbeidsforhold. Frivilligheten knyttet til fripoliser med investeringsvalg er knyttet til forvaltningen av midlene, ikke til inngåelsen av avtalen. Begge typer fripoliser er et resultat av tilknytning til arbeidslivet og må anses som forsikringsavtale innenfor arbeidsforhold.

Finanstilsynet har også vurdert om fortsettelsesforsikringer fra kollektive livsforsikringer opprettet av arbeidsgiver, kan anses å være tilknyttet arbeidsforholdet. En arbeidstaker som sier opp sin stilling vil ikke lenger være omfattet av den kollektive livsforsikringen som arbeidsgiver eventuelt har opprettet for sine ansatte. Etter lov av 16. juni 1989 nr. 69 om forsikringsavtaler (FAL) § 19-7 har medlemmene, når en kollektiv livsforsikring opphører, hver for seg rett til å fortsette forsikringsforholdet uten å gi nye helseopplysninger. Samme rett har et medlem som av annen grunn enn alder trer ut av den gruppen som forsikringen omfatter. Eksempler på forsikringstyper der det må gis tilbud om fortsettelsesforsikringer, er kollektive pensjonsforsikringer og gruppelivsforsikringer. Adgangen til å fortsette forsikringsforholdet med individuell premieberegning uten fremleggelse av nye helseopplysninger må benyttes innen seks måneder etter at selskapets ansvar er bortfalt. Selv om det er frivillig å inngå avtale om fortsettelsesforsikring er fortsettelsesforsikringen direkte utledet av og muliggjort gjennom arbeidstakers arbeidsforhold. Etter Finanstilsynets vurdering kan fortsettelsesforsikringer ikke anses å være uavhengig av arbeidsforholdet. Uansett mener Finanstilsynet at fortsettelsesforsikringer, også de som ikke springer ut av et arbeidsforhold, ikke vil omfattes av lovendringen ettersom det ikke etableres en ny forsikringsavtale ved tegning av fortsettelsesforsikringen, jf. punkt 4.3 nedenfor om kriteriet "ny avtale". Det er lagt vekt på at fortsettelsesforsikringen er en videreføring av forsikringsforholdet.

Finanstilsynet legger etter dette til grunn at blant annet følgende typer forsikringskontrakter, fordelt på hovedgruppene kapitalforsikringer og rente- og pensjonsforsikringer, i utgangspunktet vil være omfattet av forslaget om kjønnsnøytrale premier og ytelser, i det disse oppfyller vilkårene om å være private, frivillige og uavhengige av arbeidsforhold:

Kapitalforsikringer (engangsutbetaling ved død/uførhet)

- Risikoforsikringer (dødsrisikodekninger og uførekapitaldekninger)
- Risikoforsikringer med spareelement (med og uten garantert avkastning)
- Gruppelivsforsikringer, herunder foreningsgruppeliv der arbeidstaker selv bestemmer om vedkommende vil slutte seg til avtalen og selv betale premien

Rente- og pensjonsforsikringer:

- Livrenter og pensjonskontrakter som utbetales så lenge den forsikrede lever eller til avtalt opphørstidspunkt (med og uten garantert avkastning).

Finanstilsynet foreslår å ta inn i ordlyden i forsikringsvirksomhetsloven § 9-3a nytt annet punktum at kravet om kjønnsnøytrale premier og ytelser på individuelt nivå gjelder "*Ved avtaler om private og frivillige forsikringer utenfor arbeidsforhold...*". Finanstilsynet kan ikke se at det vil være behov for å forskriftsfeste nærmere hvilke konkrete forsikringsavtaler som vil være omfattet av kravet, men at det vil bero på en tolkning av kriteriene "privat", "frivillig" og "utenfor arbeidsforhold".

4.3 Grensen mellom eksisterende og nye forsikringsavtaler

Utgangspunktet i avgjørelsen av hva som skal anses som nye kontrakter er generelle avtalerettslige regler. Helt nye avtaler vil åpenbart omfattes. For eksisterende avtaler må det vurderes om fornyelsen reelt sett innebærer at man står overfor en ny avtale eller om det utelukkende er en videreføring. Finanstilsynet bemerker at det ikke synes å være åpenbar motstrid mellom EU-kommisjonens retningslinjer og norsk avtalerett med hensyn til når det foreligger ny avtale.

Etter lov om forsikringsavtaler (FAL) av 16. juni 1989 nr. 69 § 12-3 kan en forsikringstaker ved livsforsikring "*når som helst avbryte et løpende forsikringsforhold*". Videre følger det av FAL § 12-4 første ledd at forsikringsselskapet ved livsforsikringer heller ikke kan si opp forsikringen i andre tilfelle enn bestemt i § 13-3 som omhandler forsikringstakers eller forsikredes forsømmelse av opplysningsplikten etter loven. Dette innebærer at forsikringsavtalen "forny"es" automatisk, som regel for ett år om gangen om ikke avtalen sies opp. Forsikringsselskapet kan ha avtalt en adgang til å indeksregulere premier og ytelser i forbindelse med "fornyelsen". Ordlyden i FAL § 12-3 første ledd om et "løpende forsikringsforhold" tilsier at "fornyelsen" ikke innebærer noen ny avtale. Dette må gjelde selv om det foretas justeringer av ytelser og premier i henhold til for eksempel indekser såfremt dette er forhåndsavtalt. En slik tilnærming synes å være i samsvar med kommisjonens retningslinjer.

Forsikringsselskapet har for inngåtte kontrakter også rett til ensidig å endre sine pristariffer. Endringen kan ikke gjøres gjeldende før første ordinære premieforfall minst fire måneder etter at forsikringstaker har mottatt underretning om den fastsatte endringen, jf. forsikringsvirksomhetsloven § 9-4. Dersom forsikringstaker ikke velger å avbryte livsforsikringen, jf. FAL § 12-3, er det Finanstilsynets vurdering at prisendringene ikke medfører at det er inngått eller foreligger en ny livsforsikringsavtale. Dette må gjelde selv om prisendringen er vesentlig.

Flytting av individuelle pensjonsavtaler innebærer at kunden overfører midlene under avtalen til en annen pensjonsinnretning, jf. forsikringsvirksomhetsloven § 11-1, og spørsmålet er om dette innebærer at ny avtale inngås. Formålet med flyttingen kan være å samle forsikringene i ett selskap og/eller at kunden har tro på lavere kostnader eller større avkastning på midlene i et annet selskap. Forsikringen må imidlertid flyttes til en tilsvarende kontrakt i det nye selskapet.

Finanstilsynet mener at flytting av kontrakter innebærer at "ny avtale" inngås og som vil utløse krav om kjønnsnøytrale premier og ytelser. Flyttingen skjer etter forsikringstakers eget initiativ, det inngås avtale med en ny pensjonsinnretning (ny kontraktsmotpart) og endring av forsikringsgiver og forvalter (pensjonsinnretning) av midlene under pensjonsavtalen innebærer en ikke ubetydelig endring av avtalen. Dette vil muligens kunne få seleksjonseffekter i selskapene, idet for eksempel det ene kjønn bevisst vil kunne benytte flytting til å utløse krav om kjønnsnøytrale premier som i praksis betyr lavere premier. I den grad fra- og tilflyttingen sprer seg jevnt på alle livsforsikringsselskapene antas at forholdet mellom menn og kvinner i kundemassen i de ulike selskaperes likevel vil være relativt konstant.

4.4 Ikrafttredelse og vurdering av behovet for overgangsregler

Finanstilsynet foreslår at kravet til kjønnsnøytrale pristariffer skal gjelde for nye avtaler som inngås fra datoen for ikrafttredelse av lovendringen.

Det følger av forsikringsvirksomhetsloven § 9-4 første ledd at selskapet har adgang til å endre sine pristariffer, og skal i så fall fastsette fra hvilket tidspunkt de nye tariffene skal gjelde. Kravet til å underrette forsikringstakerne om endrede pristariffer med fire måneders varsel, jf. § 9-4 annet ledd, gjelder kun i forhold til *inngåtte kontrakter*. I og med at kravet om kjønnsnøytrale premier og ytelser kun gjelder ved *nye avtaler* er denne bestemmelsen ikke relevant.

Nye eller endrede pristariffer skal meldes til Finanstilsynet, jf. forsikringsvirksomhetsloven § 9-6. I henhold til livsforsikringsforskriften av 30. juni 2006 § 2-10 skal pristariffene sendes Finanstilsynet senest når tariffene blir tatt i bruk av institusjonen. Dette innebærer at tariffene må være meldt til Finanstilsynet senest samme dag som loven trer i kraft dersom selskapet fra denne datoen har til hensikt å tilby nye kontrakter som omfattes av virkeområdet for ny § 9-3a annet ledd.

For avtaler som allerede er inngått ved lovens ikrafttredelse, vil pristariffen som er lagt til grunn i kontrakten gjelde selv om disse innebærer forskjellige premier og ytelser for menn og kvinner. Det vil heller ikke være noen plikt til å tilby nye kjønnsnøytrale premier og ytelser ved første hovedforfall etter at loven har trådt i kraft, så lenge avtalen løper videre, jf. FAL § 12-3.

Finanstilsynet anser for øvrig at det er hensiktsmessig at kravet om kjønnsnøytrale premier og ytelser på individnivå innføres ved et årsskifte, bl.a. av hensyn til forsikringsselskaperes regnskapsføring og resultatanalyser.

Finanstilsynet kan ikke se at det er behov for overgangsregler i forbindelse med innføring av kjønnsnøytrale premier og ytelser, men vurderer det slik at selskapene har god tid på å innrette seg både med hensyn til å få på plass nye pristariffer og systemmessige tilpasninger innen lovens ikrafttredelse.

5. Administrative og økonomiske konsekvenser

5.1 Omfanget av kontrakter som omfattes av endringene

Dette punktet omhandler statistisk materiale fra Finans Norge³ over antall tegnede forsikringer innenfor hovedgrupper av livsforsikringskontrakter som omfattes av endringsforslaget.

Materialet fra Finans Norge for 2011 viser at det pr. 31.12.2011 var tegnet 915 715 individuelle kapitalforsikringer uten investeringsvalg, som innebar en nettoøkning på 5 % fra 2010. Av dette utgjorde 517 277 rene dødsrisikoforsikringer og 292 664 rene uføreforsikringer. For dødsrisiko- og uføreforsikringen var økningen fra 2010 på hhv. 8,8 prosent og 0,7 prosent. Det ble totalt inngått 95 299 nye individuelle kapitalforsikringer uten investeringsvalg i 2011, en økning på 17,3 prosent fra 2010 (grunnet avgang i bestanden, ble den totale prosentvise økningen i antall kontrakter fra 2010 til 2011 vesentlige mindre). Av samtlige nytegninger ble 47 791 tegnet av kvinner og 52 396 av menn, noe som innebar en tilnærmet lik nytegningsprosent for begge kjønn.

For produkter med investeringsvalg ligger til sammenligning antallet tegnede forsikringer på ca. 70 000 for både 2010 og 2011.

Innenfor individuelle pensjonsforsikringer fremgår det at det pr. 31.12.2011 var tegnet totalt 857 600 pensjonsforsikringer her til lands. Antallet nytegnede forsikringer i 2011 lå på 51 500, en økning på 15 prosent fra 2010, hvorav 46 prosent ble tegnet av kvinner.

5.2 Forsikringstakerne

Menn betaler i dag høyere premie for dødsrisikoforsikringer som følge av at slik forsikring utbetales hyppigere for menn, mens kvinner betaler høyere premie for individuelle rente- og pensjonsforsikringer fordi de på grunn av høyere levealder enn menn oftere får utbetalt slik forsikring og over en lengre tidsperiode. I og med at dødsrisiko er en faktor som direkte påvirker prisen ut mot kundene, er den mest nærliggende konsekvensen av kjønnsnøytrale premier og ytelser en generell prisøkning for det kjønn som har lavest dødsrisiko innenfor et bestemt produkt og tilsvarende en generell prisreduksjon for det kjønn som har høyest dødsrisiko. Dette fordi prisene i større grad må ta utgangspunkt i gjennomsnittspriser basert på det enkelte selskaps bestand av kvinner og menn i det enkelte produkt, i stedet for at hvert kjønn betaler for "sin risiko". Beregninger Finanstilsynet har gjort viser dette, se oversikt i tabellene under for henholdsvis dødsrisikoforsikringer og for individuelle rente- og pensjonsforsikringer:

³ <http://www.fno.no/pagefiles/8311/antall%20forsikringer/antallstatistikk%202011.pdf>

Tabell 1 Dødsrisikoforsikring

Grunnlag: Dødeligheten i Norges befolkning 2005-2009. Premie pr. 1000 kr i forsikringssum								
Alder	Dagens premie		Forhold*)	Ny gjennomsnittspremie				
	Premie menn	Premie kvinner	K/M	Andel M/K 20/80	Andel M/K 40/60	Andel M/K 50/50	Andel M/K 60/40	Andel M/K 80/20
20	0,69	0,37	53,6	0,43	0,50	0,53	0,56	0,63
30	0,86	0,45	52,3	0,53	0,61	0,66	0,70	0,78
40	1,39	0,72	51,8	0,85	0,99	1,06	1,12	1,26
50	2,97	1,58	53,2	1,86	2,14	2,28	2,41	2,69
60	7,76	4,39	56,6	5,06	5,74	6,08	6,41	7,09
70	22,23	13,48	60,6	15,23	16,98	17,86	18,73	20,48

*) Netto engangspremier for kvinner i prosent av menn.

Tabell 1 viser hvordan et krav om kjønnsnøytrale premier vil påvirke premiene for hhv. menn og kvinner i en dødsrisikoforsikring. De to første kolonnene ("Dagens premie") viser at menn for alle aldersgrupper pr. i dag betaler høyere premie for dødsrisikoforsikring enn kvinner. Den tredje kolonnen ("Forhold*") viser hvor stor prosentvis andel kvinners premie utgjør av menns premie. De fem siste kolonnene viser ny gjennomsnittspremie (gitt det samme premienivået) som begge kjønn heretter vil måtte betale avhengig av andelen menn og kvinner i den aktuelle porteføljen. Eksempelvis viser den siste kolonnen en portefølje med en kjønns sammensetning bestående av 80 prosent menn og 20 prosent kvinner, og der ny gjennomsnittspremie gjennomgående er høyest som følge av at andelen menn er høyest.

Som det fremgår av Tabell 1 betaler en 50-årig kvinne pr. i dag kun 53,2 prosent av den premien en 50-årig mann betaler for en dødsrisikoforsikring. Ved innføring av kjønnsnøytrale premier vil ny felles gjennomsnittspremie for denne aldersgruppen bli kr 2,28 (pr. 1000 kr i forsikringssum) i en portefølje som består av 50 prosent kvinner og 50 prosent menn, sammenholdt med den tilsvarende kjønnsdifferensierte premien som er hhv. kr 2,97 for menn og kr 1,58 for kvinner.

Tabell 2 viser hvor mye den nye kjønnsnøytrale gjennomsnittspremien utgjør av tidligere kjønnsdifferensierte premie (se Tabell 1) for menn i de ulike aldersgruppene, og avhengig av kjønns sammensetningen i forsikringsselskapet portefølje. Tabell 3 viser det samme, men for kvinner. Tar man eksempelet i avsnittet over, viser Tabell 2 at den nye gjennomsnittspremien for en 50-årig mann vil utgjøre 77 prosent av tidligere kjønnsdifferensiert premie. Tabell 3 viser tilsvarende at gjennomsnittspremien vil bli 44 prosent høyere for en 50-årig kvinne i samme portefølje. Med andre ord blir en dødsrisikoforsikring billigere for menn og dyrere for kvinner.

Tabell 2 Dødsrisikoforsikring (nytt premienivå menn)

Gjennomsnittspremie i % av premien for menn					
Alder	Andel M/K 20/80	Andel M/K 40/60	Andel M/K 50/50	Andel M/K 60/40	Andel M/K 80/20
20	63 %	72 %	77 %	81 %	91 %
30	62 %	71 %	76 %	81 %	90 %
40	61 %	71 %	76 %	81 %	90 %
50	63 %	72 %	77 %	81 %	91 %
60	65 %	74 %	78 %	83 %	91 %
70	69 %	76 %	80 %	84 %	92 %

Tabell 2 viser også at ny kjønnsnøytral gjennomsnittspremie gjennomgående blir lavere for menn i alle aldersgrupper, men øker med andelen menn i porteføljen. Tabell 3 viser at ny kjønnsnøytral gjennomsnittspremie gjennomgående blir høyere for kvinner i alle aldersgrupper, og at premien øker jo høyere andel menn i porteføljen.

Tabell 3 Dødsrisikoforsikring (nytt premienivå kvinner)

Gjennomsnittspremie i % av premien for kvinner					
Alder	Andel M/K 20/80	Andel M/K 40/60	Andel M/K 50/50	Andel M/K 60/40	Andel M/K 80/20
20	117 %	135 %	143 %	152 %	169 %
30	118 %	136 %	146 %	155 %	173 %
40	119 %	137 %	147 %	156 %	174 %
50	118 %	135 %	144 %	153 %	170 %
60	115 %	131 %	138 %	146 %	161 %
70	113 %	126 %	132 %	139 %	152 %

Når det gjelder individuell rente- og pensjonsforsikringer tilsier det statistiske grunnlaget at flere kvinner enn menn mottar utbetalinger og i en lengre periode enn menn, og at forsikringsrisikoen for selskapene er høyere for kvinner enn for menn. Slik Tabell 4 viser er dagens premier gjennomgående høyere for kvinner i alle aldersgrupper for denne typen forsikring.

Tabell 4 Individuell rente- og pensjonsforsikring

Grunnlag: R2008. Alderspension. Beregningsrente 2,5 %. Pr. 1 krone i forsikringssum								
Dagens premie			Forhold*)	Ny gjennomsnittspremie				
Alder	Premie menn	Premie kvinner		Andel M/K 20/80	Andel M/K 40/60	Andel M/K 50/50	Andel M/K 60/40	Andel M/K 80/20
20	4,24	4,92	115,9	4,78	4,65	4,58	4,51	4,38
30	5,44	6,33	116,3	6,15	5,97	5,88	5,80	5,62
40	6,99	8,14	116,4	7,91	7,68	7,57	7,45	7,22
50	9,03	10,49	116,2	10,20	9,91	9,76	9,62	9,33
60	11,87	13,61	114,6	13,26	12,91	12,74	12,57	12,22
70	13,28	14,96	112,7	14,62	14,28	14,12	13,95	13,61

*) Netto engangspremier for kvinner i prosent av menn. Alderspension

Eksempelvis betaler en 50-årig kvinne pr. i dag 16,2 prosent mer i premie for individuell rente- og pensjonsforsikring enn menn i samme aldersgruppe (menn betaler kr 9,03 pr. 1 krone i årlig pensjon og kvinner kr 10,49). Ny gjennomsnittspremie er kr 9,76 i en portefølje med en fordeling på 50 prosent kvinner og 50 prosent menn. Kjønnsnøytrale premier innebærer dermed en reduksjon i premien for kvinner og en økning for menn. Hvor stor andel ny premie utgjør av gammel premie fremgår av tabellene 5 og 6 for henholdsvis menn og kvinner.

Tabell 5 Individuell rente- og pensjonsforsikring (nytt premienivå menn)

Gjennomsnittspremie i % av premien for menn					
Alder	Andel M/K 20/80	Andel M/K 40/60	Andel M/K 50/50	Andel M/K 60/40	Andel M/K 80/20
20	113 %	110 %	108 %	106 %	103 %
30	113 %	110 %	108 %	107 %	103 %
40	113 %	110 %	108 %	107 %	103 %
50	113 %	110 %	108 %	106 %	103 %
60	112 %	109 %	107 %	106 %	103 %
70	110 %	108 %	106 %	105 %	103 %

For en 50-årig mann vil gjennomsnittspremien øke med 8 prosent sammenholdt med dagens premienivå i en portefølje bestående av halvparten kvinner og menn. For en kvinne i samme portefølje vil ny gjennomsnittspremie utgjøre 93 prosent av dagens premie, jf. Tabell 6.

Tabell 6 Individuell rente- og pensjonsforsikring (nytt premienivå kvinner)

Gjennomsnittspremie i % av premien for kvinner					
Alder	Andel M/K 20/80	Andel M/K 40/60	Andel M/K 50/50	Andel M/K 60/40	Andel M/K 80/20
20	97 %	95 %	93 %	92 %	89 %
30	97 %	94 %	93 %	92 %	89 %
40	97 %	94 %	93 %	92 %	89 %
50	97 %	94 %	93 %	92 %	89 %
60	97 %	95 %	94 %	92 %	90 %
70	98 %	96 %	94 %	93 %	91 %

For uførekapitalforsikringer viser tabellene nedenfor at menn uavhengig av kjønnssammensetningen i forsikringsselskapets portefølje, vil måtte betale høyere premie i alle aldersgrupper ved innføring av kjønnsnøytrale gjennomsnittspremier, jf. Tabell 7. Tilsvarende vil kvinner gjennomgående komme til å betale lavere premier enn tidligere, jf. Tabell 8. For uførepensjonsforsikringer gjelder tilsvarende, jf. Tabell 9 og 10.

Tabell 7 Uførekapitalforsikringer (nytt premienivå menn)

Gjennomsnittspremie i % av premien for menn					
Alder	Andel M/K 20/80	Andel M/K 40/60	Andel M/K 50/50	Andel M/K 60/40	Andel M/K 80/20
20	122 %	117 %	114 %	111 %	106 %
30	134 %	126 %	121 %	117 %	109 %
40	159 %	144 %	137 %	130 %	115 %
50	148 %	136 %	130 %	124 %	112 %

Tall fra FNO. Beregningene er et gjennomsnitt av selskapenes tariffer.

Tabell 8 Uførekapitalforsikringer (nytt premienivå for kvinner)

Gjennomsnittspremie i % av premien for kvinner					
Alder	Andel M/K 20/80	Andel M/K 40/60	Andel M/K 50/50	Andel M/K 60/40	Andel M/K 80/20
20	96 %	91 %	89 %	87 %	83 %
30	94 %	88 %	85 %	82 %	76 %
40	92 %	83 %	79 %	75 %	66 %
50	93 %	85 %	81 %	78 %	70 %

Tabell 9 Uførepensjonsforsikringer (nytt premienivå for menn)

Gjennomsnittspremie i % av premien for menn					
Alder	Andel M/K 20/80	Andel M/K 40/60	Andel M/K 50/50	Andel M/K 60/40	Andel M/K 80/20
20	123 %	118 %	115 %	112 %	106 %
30	147 %	135 %	129 %	124 %	112 %
40	168 %	151 %	142 %	134 %	117 %
50	165 %	149 %	140 %	132 %	116 %
60	132 %	124 %	120 %	116 %	108 %

Tall fra FNO. Beregningene er et gjennomsnitt av selskapenes tariffer.

Tabell 10 Uførepensjonsforsikringer (nytt premienivå for kvinner)

Gjennomsnittspremie i % av premien for kvinner					
Alder	Andel M/K 20/80	Andel M/K 40/60	Andel M/K 50/50	Andel M/K 60/40	Andel M/K 80/20
20	95 %	91 %	89 %	86 %	82 %
30	93 %	85 %	81 %	78 %	70 %
40	91 %	82 %	77 %	72 %	93 %
50	91 %	82 %	78 %	73 %	64 %
60	94 %	89 %	86 %	83 %	77 %

Tabellene over viser at det kjønn som pr. i dag har lavest risiko innenfor et produkt og dermed betaler minst premie, vil kunne oppleve en vesentlig prisøkning på sin avtale. Dette vil

imidlertid være avhengig av den underliggende kjønns sammensetningen i det enkelte forsikringsselskaps bestand. Videre synes prisforskjellene å være størst for forsikringer med dødsrisiko, der kvinner vil kunne komme til å få en premieøkning på 30-40 prosent sammenholdt med gjeldende kjønnsdifferensierte premier. Når det gjelder individuelle rente- og pensjonsforsikringer kan det heller ikke utelukkes at menn velger andre former for sparing, og trekker seg ut av markedet for individuelle rente- og pensjonsavtaler med den konsekvens at avtalene blir enda dyrere for kvinner.

I og med at risikovurderingen og beregning av premier i større grad må skje på aggregert nivå, uten mulighet for å kunne la kvinner og menn direkte betale for "sin risiko", vil selskapets risiko kunne bli betydelig dersom den underliggende kjønns sammensetningen endres på en måte som det aggregerte bildet ikke har tatt høyde for. Større usikkerhet knyttet til egentlig risiko i bestanden vil antakelig medføre påslag i sikkerhetsmarginene for å sikre forpliktelsene, slik at forsikringene generelt vil kunne bli dyrere for kundene.

5.3 Livsforsikringsselskapene

Finanstilsynets forslag er ikke til hinder for at livsforsikringsselskapene fortsatt internt kan anvende opplysninger om kjønn i de forsikringstekniske beregningene. Ved at kjønn fortsatt kan benyttes på aggregert nivå, herunder interne beregninger av risiko i de enkelte bestandene, bidrar dette til å begrense konsekvensene av lovforslaget. I og med at risikovurderingen og beregning av premier i større grad må skje på aggregert nivå, uten mulighet for å kunne la kvinner og menn direkte betale for "sin risiko", vil selskapets risiko imidlertid kunne bli betydelig dersom den underliggende kjønns sammensetningen endres på en måte som det aggregerte bildet ikke har tatt høyde for. Lavrisikogrupper som nå må betale en høyere pris og som mener de "subsidierer" høyrisikogruppene, vil i større grad kunne trekke seg ut av forsikringsbestanden slik at forsikringsselskapet i hovedsak sitter igjen med "dårlige" risikoer, utjevningseffekten blir mindre.

Selskapene vil også måtte påregne en del kostnader knyttet til IT-messige tilpasninger i programvare og utarbeidelse av nye tariffer, herunder vil de aktuariemessige beregningene være noe mer komplekse.

5.4 Tilsynsmyndighetene

Den umiddelbare effekten av krav om kjønnsnøytrale premier og ytelser ut mot enkeltindiver er at livsforsikringsselskapene må utarbeide nye pristariffer. Nye eller endrede pristariffer skal meldes til Finanstilsynet som fører kontroll med at pristariffene som benyttes er i samsvar med forsikringsvirksomhetsloven §§ 9-3 og 9-4, jf. § 9-6. Pristariffene skal imidlertid ikke "godkjennes" før de kan tas i bruk. Kontroll av forsvarligheten av disse vil likevel kunne legge noe mer beslag på aktuarressurser i forbindelse med lovens ikrafttredelse.

Overholdelse av regelverket vil ellers følges opp gjennom det alminnelige tilsynet med forsikringsselskapene.

1 vedlegg

Vedlegg 1

Utkast til endringer i lov 10. juni 2005 nr. 44 om forsikringsselskaper, pensjonsforetak og deres virksomhet mv. (forsikringsvirksomhetsloven)

§ 9-3a. *Kjønn som faktor ved beregning av risiko*

Nytt annet punktum skal lyde:

Ved avtaler om private og frivillige forsikringer utenfor arbeidsforhold, skal anvendelse av kjønn som faktor ved beregningen ikke føre til forskjeller i forsikringstakeres premier og ytelser.